

Physical education for children with hearing impairments are aimed at protecting and promoting health, harmonious physical development, hardening the child's body, development of the needs in motor activity, formation of the basic movements and motor skills, correction and prevention of violations of physical development.

The expediency of use of gymnastic exercises in therapy with hearing-impaired children, the kinds' gymnastic exercises, which are used in work with hearing-impaired children are justified in the article. The voice and movement exercises, phonetic rhythms are included here.

The role of gymnastic exercises in the processes of correction and prophylaxis of diseases are defined in the text of the publication, and their importance in the process of education and upbringing of this category of children is identified.

Key words: *gymnastic exercises, hearing-impaired children, physical development, physical education, correction.*

УДК 796.2:796.011.1:376.1-056.263

І. Ф. Востоцька, А. І. Скачек
Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

ВИКОРИСТАННЯ РУХЛИВИХ ІГОР ЯК ЗАСІБ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ СЛАБОЧУЮЧИХ ДІТЕЙ

Стаття присвячена проблемі вдосконалення процесу фізичного виховання дітей із різними порушеннями слуху. У ній аналізуються особливості побудови занять фізичною культурою з використанням рухливих ігор і вправ на розвиток координаційних здібностей. Предметом нашого дослідження є оздоровча та корекційна робота на заняттях із фізкультури з дітьми молодшого шкільного віку, які мають порушення слуху. Дана робота розкриває особливості організації та методики проведення рухливих ігор зі слабочуючими дітьми. Дані, які були отримані в ході експерименту, показують необхідність системного використання рухливих ігор для дітей, які мають порушення слуху. Доведено, що вони сприяють не тільки поліпшенню показників їх координаційних здібностей, але й позитивно впливають на покращення роботи всіх систем організму, фізичного й розумового розвитку дітей.

Ключові слова: *слабочуючі діти, рухливі ігри, діти молодшого шкільного віку, координаційні здібності.*

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку суспільства зовсім по-іншому розставляються пріоритети по відношенню до людей, які мають фізичні вади у здоров'ї. Замість того, щоб просто жаліти й опікуватися людьми з обмеженими можливостями, суспільство намагається допомогти їм адаптуватися до зовнішнього світу та стати суспільно значущими людьми.

Згідно з офіційною статистикою, щороку в Україні збільшується кількість дітей із різними видами захворювань. Так, за період 2003–2013 років чисельність дитячого населення знизилася на 19 %. Водночас, загальна чисельність дітей з інвалідністю щорічно збільшується на 0,5 %. Станом на початок 2014 року кількість таких дітей сягнула показника 167 тис. 059 осіб або 2 % від усього дитячого населення країни (8 млн.). За даними Міністерства освіти і науки України на цей час 5,9 тис. школярів

страждають на депривацію слуху та спостерігається тенденція до збільшення кількості інвалідів по слуху [2, 2].

Сучасний етап розвитку України характеризується низкою соціальних змін і перетворень. Посилення уваги до розвитку особистості, визнання гуманістичних основ виховання як найбільш відповідних принципам правової держави, є однією з передумов повноцінного включення слабочуючих дітей у систему суспільних відносин. Саме створення оптимальних умов щодо забезпечення життєдіяльності дітей, які потребують корекції, психолого-педагогічної реабілітації, інтеграції в соціум, належить до першочергових державних завдань. Зокрема, цільова комплексна програма «Фізичне виховання – здоров'я нації», наголошує на важливості науково-методичного й інформаційного забезпечення фізкультурно-спортивної та реабілітаційної діяльності осіб з обмеженими можливостями здоров'я [11, 1].

Відсутність слухових відчуттів, порушення функції вестибулярного апарату, недостатній мовленнєвий розвиток ускладнюють сприйняття світу для слабчуючої дитини й обмежують можливості її спілкування з оточуючими, що позначається на її здоров'ї, психомоторному та фізичному розвитку. Адже, між порушенням слуху, мовленнєвою функцією та руховою системою існує тісний функціональний взаємозв'язок [1, 140]. Відповідно, наявність суперечностей між даними структурами у слабчуючих дітей вимагає пошуку й наукового обґрунтування дієвих шляхів корекції засобами фізичного виховання.

Заняття фізичними вправами сприяють збереженню та зміцненню здоров'я дітей, нормальному розвитку серцево-судинної, дихальної систем, опорно-рухового апарату [8, 151].

Серед усієї кількості різних засобів фізичного виховання найбільш придатними, на нашу думку, для розвитку фізичних якостей, покращення емоційного стану, виховання морально-вольових якостей, є рухливі ігри.

Різноманітність і спрямованість рухливих ігор відіграють важливу роль у вирішенні проблем корекції, реабілітації, а також соціальної інтеграції слабчуючих дітей [5, 156].

Аналіз актуальних досліджень. Питаннями пошуку, теоретичного обґрунтування шляхів корекції та практичного використання різноманітних форм, методів і засобів корекції координаційних здібностей слабчуючих дітей засобами фізичного виховання займалася низка науковців: Т. Ю. Круцевич, Н. Г. Байкіна, І. Я. Коцан, Р. М. Стасюк, А. П. Гозова та ін.

Так, Т. Ю. Круцевич зауважує, що в цього контингенту дітей відзначається погіршення рухової пам'яті, недостатньо точна координація та проявляється невпевненість рухів, уповільнене оволодіння руховими вміннями й навичками [7, 302–303].

Фізична реабілітація дітей із порушеннями слуху (один із важливих напрямів роботи спеціальних установ) є головною частиною оздоровчої та виховної роботи, і виступає потужним способом зміцнення здоров'я та правильного фізичного розвитку дітей. Такі вітчизняні науковці, як Н. Г. Байкіна, І. Я. Коцан, акцентують увагу на тому, що у зв'язку з вадами слуху в дітей часто виникають вторинні порушення, що виявляються в затримці фізичного розвитку й більш низькому рівні фізичної підготовленості (уповільнена рухова реакція, зменшення швидкості виконання рухів, порушення координації рухів, нерівномірність розподілу зусиль, недостатня просторова орієнтація тощо) [6, 7]. На думку Р. М. Стасюка, систематичні фізичні вправи, ігри, прогулянки позитивно впливають на роботу всіх систем організму, попереджують стомлення й перевтому, створюють позитивний емоційний стан, тим самим поліпшуючи життєдіяльність і підвищуючи працездатність організму [10, 91]. Як зауважує А. П. Гозова, процес навчання рухів дозволяє нівелювати розходження в рівні розвитку рухових навичок між глухими й чуючими. У цьому випадку для глухих важливими є спеціальні фізичні вправи, пов'язані з виробленням прискореного темпу роботи й розвитку кінестетичного контролю, що в низці випадків замінює відсутній слуховий аналізатор [4, 101].

У зв'язку з цим **актуальності** набуває впровадження у КЗ Сумської обласної ради Косівщинської спеціальної загальноосвітньої школи-інтернату Сумського району комплексу заходів фізичного виховання корекційної спрямованості, які б забезпечували належний розвиток фізичних якостей, покращували рухові навички та вміння, сприяли розвитку морально-вольових якостей, адаптації до зовнішніх факторів.

Мета статті – виявити ефективність використання рухливих ігор як одного із засобів фізичного виховання дітей із порушенням слуху.

Методи дослідження: за допомогою проби Ромберга дослідити зміни, які відбуваються при використанні рухливих ігор та вправ для розвитку координаційних здібностей у дітей молодшого шкільного віку, які мають порушення слуху.

Виклад основного матеріалу. Усім дітям і, навіть, дорослим, подобається гратися. Рухливі ігри мають високий оздоровчий і виховний потенціал. Правила рухливих ігор диктують швидкі різноманітні фізичні дії учасників. Ситуація гри постійно змінюється, висуваючи перед гравцем вимоги до концентрації уваги, правильного її розподілу й переключення, осмисленої координації рухів. Заняття рухливими іграми дають можливість розвинути увагу, пам'ять, ініціативність, морально-вольові якості. Сприяють покращенню просторової та часової орієнтації, зміцнюють усі системи організму. При використанні ігор з оздоровчою метою, необхідно виходити з функціональних можливостей організму дитини, здійснювати контроль емоційних станів, удосконалювати рухові вміння й навички. Також рухливі

ігри не мають строго регламентованих обмежень, що сприяє розвитку творчого потенціалу в дитини.

Вважаємо за необхідне звернути увагу на те, що під час гри вдається включити всіх учнів у колективну діяльність, допомогти зайняти належне місце серед своїх однолітків. До того ж, складні й різноманітні рухи в ігровій діяльності задіють усі м'язові групи, що сприяє гармонійному розвитку опорно-рухового апарату. Тому ми обрали найближчий для молодших школярів метод проведення занять із фізичного виховання – ігровий.

У період з 25.12.2015 по 1.02.2016 учням із порушенням слуху нами було запропоновано виконання комплексу рухливих ігор і вправ, що спрямовані на покращення координації. У дослідженні брали участь учні 1–А класу КЗ Сумської обласної ради Косівщинської спеціальної загальноосвітньої школи-інтернату Сумського району в кількості 10 чоловік. Усі вони мають порушення слуху певного ступеня. 25 грудня 2015 року з учнями було проведено початкову пробу Ромберга. За нормою, у віці 6 років показник має бути 13 с; у віці 7 років – 16 с; у віці 8 років – 21 с. Нами було з'ясовано, що за показниками жоден учень не відповідає нормі. Більше того, наголосимо на тому, що практично всі показники у два рази нижчі за норму.

Так, кожен тиждень нами проводилося по декілька рухливих ігор через день в один і той самий час, які були спрямовані на покращення координаційних здібностей учнів. На першому тижні використано ігри «Вудочка», «Шпаківні», «Руки, ноги», метою яких був розвиток координаційних рухів і покращення швидкості реакції. Наприкінці тижня була проведена проба Ромберга. Результатом стало те, що в деяких дітей показники покращилися на 1–2 с.

На наступному тижні діти активно грали в ігри «Влучний стрілець», «М'яч в корзину», «Мавпа, слон, лелека». Мета даних ігор – розвиток координації рухів, спритності, окоміру, уваги.

У результаті спостереження за учнями, які брали участь у дослідженні, можемо констатувати, що після двох тижнів корекційної роботи з фізичного виховання в усіх дітей спостерігалось покращення показників координаційних здібностей ще на 2–3 с.

Третій тиждень відзначився проведенням ігор «Канатоходець», «Болото», «Карлики та велетні», «Риболовля» метою яких було розвинути координацію рухів, увагу, винахідливість і кмітливість [3, 34].

Так, після третього тижня була проведена контрольна проба Ромберга, показники якої варіювали від 5–6 с у плюсі від початкових показників. Деякі учні були вже наближені до норми. Проте, слід зацентувати увагу на тому, що в класі весь цей час був учень, який не брав участі в ігровій діяльності. Це дало змогу підтвердити той факт, що рухливі ігри сприяють покращенню координаційних рухів слабочуючих дітей, оскільки його показники залишилися на тому самому рівні, що й на початку

експерименту. Результати зміни показників координаційних здібностей слабочуючих учнів протягом трьох тижнів представлено на рис. 1.

Також слід відзначити покращення емоційного стану дітей, їх зацікавленості у виконанні завдання, допомозі один одному.

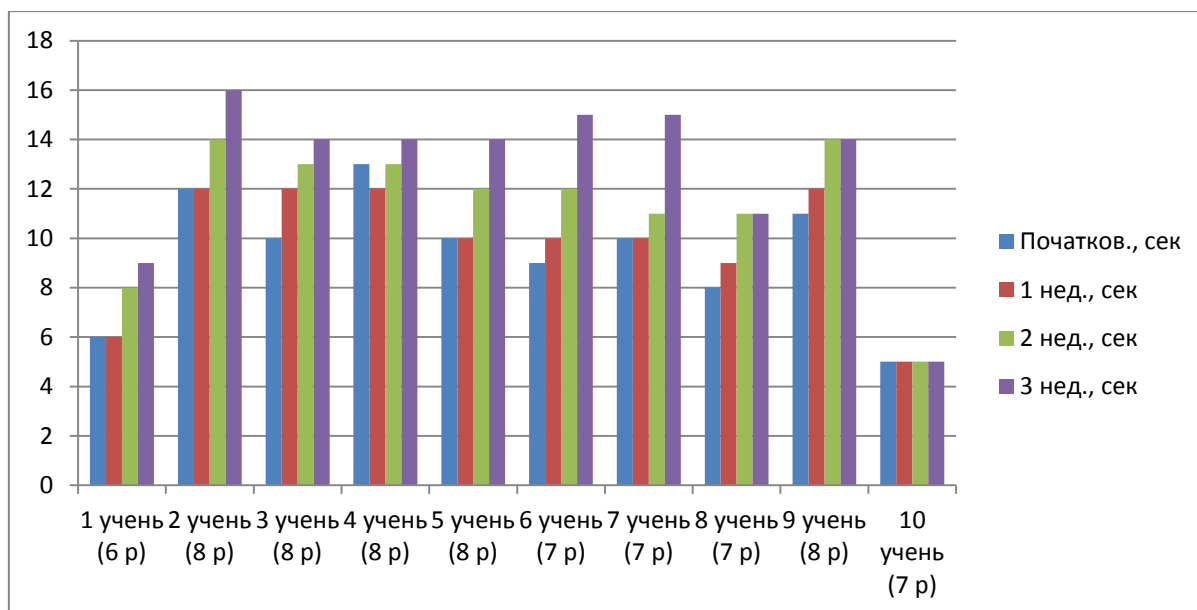


Рис. 1. Зміна показників координаційних здібностей (поза Ромберга)

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Таким чином, результати дослідження показали, що використання рухливих ігор у фізичній реабілітації дітей, які погано чують, має позитивний вплив на покращення їх координаційних здібностей. У дітей простежується покращення емоційного стану, зацікавленість у запропонованих засобах корекційної роботи, що сприяє їх мотивації до занять фізичним вихованням. Як показала практика, заняття з використанням рухливих ігор повинні мати систематичний характер, але бути різноманітними (не приїдатися) та спрямованими на виховання гармонійної особистості. Тому, на нашу думку, використання таких засобів фізичного виховання, які ми запропонували на заняттях, може стати допоміжним фактором у вирішенні проблеми корекції, реабілітації, а також соціальної інтеграції дітей, які мають порушення слуху.

Перспективу подальших досліджень ми вбачаємо в упровадженні у процес фізичного виховання дітей із вадами слуху елементів веселих спортивних свят.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вайзман В. П. Реабилитационная педагогіка / В. П. Вайзман. – М., 1996. – С. 140–141.
2. Ващенко Л. В. Детская инвалидность и инвалидность с детства как медико-социальная проблема [Электронный ресурс] / Л. В. Ващенко. – Режим доступа : <http://pediatric.mif-ua.com/archive/issue-5026/article-5036/print.html>.
3. Востоцька І. Ф. Веселі спортивні свята : навчальний посібник для студентів педагогічних університетів з фізичного виховання / І. Ф. Востоцька, І. Л. Осіпова. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2013. – 92 с.

4. Гозова А. П. Психология трудового обучения глухих / А. П. Гозова. – Москва : Педагогика, 1979. – 216 с.
5. Колишкін О. В. Адаптивне фізичне виховання слабочуючих учнів спеціальної школи : наук. вид. / О. В. Колишкін. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2003. – 156 с.
6. Коцан И. Я. Педагогические основы коррекционной работы по физическому воспитанию глухих школьников младшего возраста : дис. ... канд. пед. Наук : спец. 13.00.03 / И. Я. Коцан. – Одесса, 1995. – 175 с.
7. Круцевич Т. Ю. Теория и методика физического воспитания: учебник: в 2-х т. / Т. Ю. Круцевич. – К. : Олимпийская литература, 2003. – С. 302–303.
8. Лукина Г. Г. Профилактика и коррекция нарушений опорно-двигательного аппарата у дошкольников в процессе физического воспитания : дис. ... канд. пед. наук / Г. Г. Лукина. – СПб, 2003. – 151 с.
9. Ляхова І. М. Теоретико-методичні основи корекції рухової сфери дітей зі зниженим слухом засобами фізичного виховання : автореф. дис. ... д-ра пед. Наук : спец. 13.00.03 / І. М. Ляхова. – 2006. – 42 с.
10. Стасюк Р. М. Шляхи покращення емоційного стану студентів вищого навчального закладу засобами фізичного виховання / Р. М. Стасюк, І. Ф. Востоцька, І. Л. Осіпова / Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту : науковий журнал. – Харків : ХОВНОКУ-ХДАДМ, 2012. – № 8. – С. 91–93.
11. Цільова комплексна програма «Фізичне виховання – здоров'я нації». – К., 1998. – 35 с.

РЕЗЮМЕ

Востоцкая И. Ф., Скачек А. И. Использование подвижных игр как способ физического воспитания слабослышащих детей.

Статья посвящена проблеме совершенствования процесса обучения детей с различными нарушениями слуха. В ней анализируются особенности построения занятий физической культурой с использованием подвижных игр и упражнений на развитие координационных способностей. Предметом исследования является оздоровительная и коррекционная работа на занятиях по физкультуре с детьми младшего школьного возраста, имеющими нарушения слуха. Данная статья раскрывает особенности организации и методики проведения подвижных игр с детьми школьного возраста, имеющими различные нарушения слуха. Полученные в ходе эксперимента данные показывают необходимость использования подвижных игр для детей, имеющих нарушения слуха. Доказано, что они способствуют не только улучшению показателей их координационных способностей, но и повышению эффективности коррекционно-педагогической работы в школе для детей с нарушениями слуха.

Ключевые слова: слабослышащие дети, подвижные игры, дети младшего школьного возраста, координационные способности.

SUMMARY

Vostotskaya I., Skachek A. Using outdoor games as a means of physical education of children with hearing impairments.

Physical rehabilitation of children with hearing impairments (one of the important directions in the work of institutions) – is a major part of health and educational work, and is a powerful way to promote health and proper physical development of children.

Therefore, our paper deals with the development problem of the process of physical education of children with various hearing impairments. It analyzes the peculiarities of preparing lessons of physical culture with the use of outdoor games and exercises for development of coordination abilities of children who have impaired hearing and who study

at secondary boarding school. In this regard, we have implemented a set of measures of physical education correctional orientation, which would allow adequate development of physical qualities, improve motor skills and contributed to the development of moral-volitional qualities adaptation to external factors.

The subject of our study is wellness and corrective work in physical education classes with children of primary school age who have hearing loss. Despite the fact that play is natural for children, we chose the closest to younger students method of conducting classes in physical education.

This work reveals the characteristics of the organization and methods of conducting outdoor games with hearing impaired children. For the purpose, we raised the question of the effectiveness of the using moving games as a means of physical education of children with hearing impairment.

Using Romberg sample, we investigated the changes that occur when using outdoor games and exercises for the development of coordination abilities in children of primary school age who have hearing loss. Tests were performed at the beginning of the experiment and then after each week of remedial activities in physical education.

The data that were obtained during the experiment show that the improvement of the coordination indicators occurred throughout the experiment. But the company needs to use outdoor games for children who have hearing loss. Also they should be varied and interesting. Then they will contribute to the improvement of coordination skills, but also positively influence the improvement of all systems of the organism, physical and mental development of children. It is also important for the improvement of emotional state of children, their interest in the job, help each other.

Key words: *hearing impaired children, outdoor games, children of primary school age, coordination abilities.*